

Wat meer structuur en extra aandacht

Het leerwerktraject is een leerroute voor leerlingen die het niet redden in het reguliere programma van de basisberoepsgerichte leerweg. Op het Elde College in Schijndel volgen zij een individueel programma, met extra begeleiding en veel praktijkcomponenten.

Een voorloper, zo mag je het Elde College in Schijndel wel noemen. Hier werden bijna twintig jaar geleden al oplossingen-op-maat bedacht voor leerlingen die dreigden uit te vallen. Docente Gerrie van Doren was vanaf het begin bij de leerwerktrajecten betrokken. 'Onze directeur had in de gaten dat leerlingen van school verdwenen. Hij zette de opdracht uit: organiseer iets voor die leerlingen zodat ze op school zinvol bezig zijn, we ze kunnen behouden voor het onderwijs, en zodat ze goed uitstromen.'

Beroepsgericht

Het ging om leerlingen die meerdere keren geschorst waren, die ongemotiveerd waren of uitvielen vanwege hun gedrag. Omdat de theorie te moeilijk was, omdat ze geen interesse hadden voor de schoolvakken of gewoon niet graag in de schoolbanken zaten. Er speelden niet alleen leerproblemen, maar ook sociale problemen en ontwikkelingsproblematiek, en soms alledrie tegelijk.

Maar diezelfde leerlingen waren vaak wel beroepsgericht. Ze hadden misschien moeite met de theorie, maar in praktische zin blonken ze uit en ze wilden graag werken. Leerlingen waarvan Gerrie van Doren

zag: die komen er wel, ze hebben alleen wat meer structuur en aandacht nodig.

Op de basisschool waar ze in het bestuur zat, werd gewerkt met ervaringsgericht onderwijs. Zou die vorm niet ook in het voortgezet onderwijs toepasbaar zijn? Van Doren, van oorsprong docent wiskunde en biologie, ontwikkelde samen met haar collega's op het Elde College een nieuwe vorm van onderwijs. Met veel stages, waar leerlingen in de praktijk de kennis opdeden waar ze in de schoolbanken moeite mee hadden.

In het schooljaar 2001-2002 ging het leerwerktraject echt van start en in 2002-2003 werden de convenanten getekend. Inmiddels is het leerwerktraject uitgekristalliseerd tot een programma-op-maat voor leerlingen die op die manier prima uitstromen, naar werk of een vervolgopleiding. Hoe gaat dat precies in zijn werk?

Individuele leerroute

Op het Elde College volgen alle LWT-leerlingen een combinatie van stages, de kernvakken (in elk geval Nederlands en rekenen, en daarbij eventueel wiskunde en Engels) en alle beroepsgerichte uren van hun

Gerrie van Doren

richting ZW, PIE, Groen of BWI. De intake-procedure begint aan het eind van het tweede jaar met een uitgebreid interview. 'In dat gesprek gaat het erom dat we een beeld krijgen van de leerling en van wat die nodig heeft. Denken we dat de leerling stagevaardig is, of kan worden? Daarbij speelt bijvoorbeeld ook mee of een leerling al een bijbaantje heeft, of verantwoordelijkheden heeft binnen het gezin of binnen een sportclub. Heeft de leerling al een duidelijk beeld van welke beroepsrichting het gaat worden?'

Wanneer leerlingen worden toegelaten tot het leerwerktraject, volgen ze een onderwijstroute op maat. Er ligt veel nadruk op het vak Nederlands, met name op de leesvaardigheid. Maar dan wel met een praktische insteek: de theorie van het scooterrijbewijs of een sollicitatiebrief voor een stage tellen ook mee voor het vak Nederlands. Lesmethodes worden waar nodig

aangepast op de leerstijl van de leerling. 'Ik heb verschillende lesmethodes in mijn klas liggen, dus werkt de ene methode niet bij een leerling, dan pak ik iets anders. Het hoeft ook niet in een vastgesteld tempo. Als een leerling bijvoorbeeld goed is in wiskunde, kunnen we heel snel door een methode heen gaan.'

Aangepast rooster

En het lesrooster? Ook daarbij kijkt Gerrie van Doren wat de leerling nodig heeft. 'Vorig jaar was er een leerling die twee keer per week keeperstraining gaf, op vijftien kilometer fietsen van school. Als hij tot half vijf les had, haalde hij het niet om nog om half 6 de 'F-jes' te trainen. In zo'n geval passen we het rooster zo aan dat een leerling op die dagen om half drie uit is, zodat hij voldoende tijd heeft om de training voor te bereiden.' Juist omdat het leerlingen zijn die vaak op hun tenen moeten lopen, is het belangrijk om ruimte te houden voor sport en hobby's. Dat zijn immers de plekken waar ze zich kunnen ontspannen en ook echt meetellen. Het rooster wordt dus op maat gemaakt, maar ligt vervolgens wel vast. Valt er een les uit? Dan blijven de leerlingen bij Gerrie in het LWT-lokaal om aan opdrachten te werken.

Stages

Stages zijn een belangrijk onderdeel van het leerwerktraject. In het derde jaar lopen de LWT-leerlingen eerst twee perioden van zes weken een ochtend stage buiten hun gekozen richting, bij bijvoorbeeld een supermarkt, een stichting of op het gemeentehuis. Bij deze stage draait het om basiservaring opdoen: op tijd komen, jezelf netjes afmelden als dat nodig is, iets vragen als je het niet snapt, doen wat er gezegd wordt, je telefoon weggelaten, tempo maken en leren pauzeren met collega's. Halverwege de derde lopen de leerlingen een dag per week stage in hun gekozen

TONJA HEEREN, TEAMLEIDER ELDE COLLEGE

'MEER LEERLINGEN ZOUDEN HIER OP HUN PLEK ZIJN'

'Als ik kijk naar onze populatie, zijn er meer leerlingen die hier echt op hun plek zouden zijn, maar soms willen ouders er bijvoorbeeld niet in mee. De LWT-leerlingen zitten echt in een andere stroom dan de reguliere leerlingen, ze gaan veel stage lopen en dat is een behoorlijk andere weekinvulling dan vijf dagen in de week in de schoolbanken zitten. Ze zijn eigenlijk veel eerder volwassen.'

Dit jaar hadden we twee LWT-leerlingen, maar voor hetzelfde geld zijn het er volgend jaar tien. We kiezen er niet voor om de norm te verruimen. Het leerwerktraject is er alleen voor leerlingen voor wie het echt noodzakelijk is dat ze deze intensieve begeleiding krijgen. Er is ook een praktische overweging: leerlingen in het leerwerktraject gaan altijd verder in de gekozen richting. Met een reguliere basis-opleiding kunnen ze ook nog instromen in andere richtingen en voor de meeste leerlingen is dat handiger.'

richting. In leerjaar 4 lopen de leerlingen twee dagen per week stage in een bedrijf. 'Als het heel goed gaat, gaan we in januari soms over naar drie dagen stage. Zeker als de baas aangeeft dat hij het wel ziet zitten met deze leerling. Zo niet, dan probeer ik in januari een nieuwe stageplek te vinden. De bedoeling is dat de leerling aan het eind van dat jaar werk heeft in een BBL-traject.'

De stages zijn om meerdere redenen zo belangrijk. Om te beginnen leren de LWT-leerlingen door het te dóen, het gaat echt om ervaringsgericht leren. Daarnaast zorgt de stage voor succeservaringen. 'Door hun stages kunnen de leerlingen iets laten zien waar ze goed in zijn. En als je ergens goed in bent en je wordt gewaardeerd, krijg je zelfvertrouwen en ga je groeien.'

Aandacht

In het leerwerktraject krijgen de leerlingen de instrumenten die ze nodig hebben om zich in een werkomgeving staande te houden. Van Doren is dan ook niet alleen docent, maar ook coach: ze gaat op huisbezoek, begeleidt stages en leert de leerlingen bijvoorbeeld omgaan met hun emoties, als dat lastig voor hen is ('Wat doe ik als ik boos ben, wat doe ik als iets niet lukt, hoe kan ik me verweren tegen pesten?'). De ouders worden nadrukkelijk in het traject meegenomen. Er is bijna wekelijks contact, telefonisch of via e-mail.

Daarnaast is er regelmatig contact met de leerplichtambtenaar, de schoolarts, het Centrum voor Jeugd en Gezin en jongerenwerkers. 'Het is belangrijk dat je weet hoe de lijntjes lopen zodat je snel kunt doorpakken als je zorgen hebt over een leerling, op welk gebied ook. Sommige leerlingen hebben veel bagage en soms zijn ze ook al bekend bij instanties.'

Toetsing en afsluiting

Hoe zit het intussen met de programma's van toetsing en afsluiting? Van Doren bezoekt de leerlingen op hun stage en overlegt met de beroepsgerichte docenten op school welk deel van het curriculum de leerling al in de praktijk leert en niet meer op school hoeft te doen.

De insteek is dat praktische opdrachten ook in de praktijk worden beoordeeld. Soms betekent dit dat de toets een paar maanden later wordt afgenomen dan in het reguliere programma. Een leerling die tijdens een stage met dementerende ouderen heeft gewerkt, kan na afloop de kenmerken van dementie opschrijven en weet uit ervaring hoe ze met dementerende ouderen om moet gaan. Een leerling die stage heeft gelopen in de bouw weet vanuit de praktijk wat een timmerman, stukadoor en werkvoorbereider doen.

De afsluitende toets van het eerste hoofdstuk in het leerboek, doen zij dan ook aan het eind van hun stage. Ook al levert dat wel eens gefronste wenkbrauwen op bij collega's die liever vasthouden aan een vaste volgorde van de theorie, Van Doren houdt eraan vast. Als leerlingen het beste in de praktijk leren, toets je ze na de praktijk.

Uitdagingen

Het leerwerktraject is een bijzondere kans voor leerlingen en alleen bedoeld voor leerlingen die het écht nodig hebben, omdat ze het in het reguliere onderwijs niet zouden redden. 'Op dit moment heb ik twee leerlingen. Het is echt exclusief en dat is ook meteen het probleem, want het heeft tot gevolg dat we in fte's gekort zijn. Ik heb naast het leerwerktraject nog een aantal taken en begeleid ook andere leerlingen met extra onderwijsbehoeften.'

LYNN VAN HEESWIJK, 4E JAARS LWT, ZORG EN WELZIJN

'TIJDENS MIJN STAGE LEER IK ECHT VEEL'

'Het leerwerktraject werkt voor mij echt goed. Ik had eerst hele lage cijfers, vooral voor Engels. Nu heb ik geen Engels meer en voor Nederlands en rekenen krijg ik heel goed uitleg. Bij de zorgvakken zit ik bij de rest in de klas. Op donderdag en vrijdag loop ik stage op een zorgboerderij. Daar komen dementerende mensen naartoe, wij doen dan activiteiten met ze. Bijvoorbeeld knutselen of spelletjes.'

Ik wil later in de ouderenzorg gaan werken en op mijn stage leer ik echt veel. Het belangrijkste dat ik heb geleerd is hoe je met mensen om moet gaan die dementeren. Ze vergeten soms wat ze hebben gezegd, dan vertellen ze het nog een keer. Mijn naam kennen ze bijvoorbeeld niet meer, maar mijn gezicht wel. Ze zijn blij als ze me zien.'

Nog een uitdaging is dat er bij de stages meer begeleiding nodig is dan vroeger. Leerlingen zijn jonger (omdat ze in het primair onderwijs niet meer blijven zitten) en hebben weinig werkervaring als ze aan het leerwerktraject beginnen. 'Hier rond Schijndel werd vroeger door kinderen van dertien al volop in bijbaantjes gewerkt, bij boeren en bij kleine bedrijven. Nu gebeurt dat bijna niet meer. Als ze dertien zijn mógen ze ook nog niet eens werken. Dus veel leerlingen weten überhaupt niet wat werken is.'

De invoering van nieuwe richtingen in het vmbo pakt ook niet voor alle leerlingen positief uit, signaleert Van Doren. 'Koos een leerling voorheen voor metaal, dan kon hij alleen dát doen. Nu moet zo'n leerling bij PIE ook installatietechniek en elektro doen. Maar een leerling die metaalbewerker wil worden, vindt dat alleen maar ballast.' Zo snel mogelijk de praktijk in, werkt voor zulke leerlingen gewoon het beste.

BBL-traject

Het doel van het leerwerktraject is om na het vierde jaar de leerlingen zo ver te hebben dat ze doorgaan

naar een BBL-traject of vervolgopleiding. 'Je hoeft niet na twee jaar MBO niveau 2 te hebben gehaald en een jaar later niveau 3. Als je er iets langer over doet, is dat ook goed. Sommige leerlingen zijn zonder diploma van school gegaan, maar hebben we goed weg kunnen zetten in werk, ook dat is belangrijk.' Slagingspercentage? 'Bijna altijd 100%. Dat komt ook omdat je leerlingen twee jaar lang bewust maakt van het idee: Denk eraan, dit is je kans. Als je hier slaagt, kun je daarna gaan werken en kun je goed worden in je vak.'

Oud-leerlingen komen nog regelmatig vertellen hoe het gaat, of ze komen advies vragen. En moeten ze voor hun werk in de supermarkt een diploma 'Groenten en fruit' halen en krijgen ze het thuis niet georganiseerd? Dan komen ze gewoon nog een keer een ochtendje bij Gerrie in het lokaal werken. Dat kan, natuurlijk kan dat. 'Ze zijn hier altijd welkom.'

Meer informatie

www.eldecollege.nl

PEER DE LAAT, 4E JAARS LWT, GROEN

'ALS ER IETS IS, WEET GERRIE ALTIJD EEN OPLOSSING'

'Ik loop twee dagen in de week stage op outdoorcentrum De Heische Hoeve. Ik werk bij de bedrijfsuitjes. Mensen rijden in een elektrische jeep een route door het bos, ze doen allerlei opdrachten en ik leg uit hoe alles werkt. Vorig jaar liep ik stage bij een hovenier, maar eigenlijk wil ik meer richting recreatie en sport, dus dit vind ik echt leuk.'

In het eerste jaar op school ben ik blijven zitten, ik had meer begeleiding nodig. Die krijg ik nu, daar ben ik blij mee. Ik heb minder vakken, maar het is vooral fijn dat ik maar één docent heb. Als er iets is, als je ruzie hebt of zo, zoekt Gerrie altijd een oplossing. Hierna wil ik mbo niveau 2 gaan doen en daarna niveau 3 in de richting Sport en recreatie. Ik weet nog niet precies waar ik wil gaan werken, maar er is nog genoeg tijd om daarover na te denken.'

TIPS VOOR ANDERE SCHOLEN EN LEERKRACHTEN

'DIPLOMATIEK MANOEUVREREN'

- + Begin je op school met een leerwerktraject, maak dan één of twee docenten LWT-specialist. Zoek daarvoor mensen die flexibel zijn en goed bekend zijn met alle profielrichtingen op school. Het helpt als je diplomatiek kunt manoeuvreren, met name om collega's mee te krijgen.
- + Als docent in een leerwerktraject ben jij degene die bepaalt wat het plan is voor je leerlingen. Dat wijkt vaak af van de standaard leerplannen. Het helpt als je gesteund wordt door de directie.
- + Zorg voor een eigen lokaal, met eigen pc's, liefst dichtbij de lokalen van de beroepsgerichte vakken. Docenten kunnen dan tussendoor met je overleggen als er met een leerling iets is.

LEERWERKTRAJECT OP HET ELDECOLLEGE - HOE EN WAT?

DE LEERLINGEN

Het leerwerktraject op het Elde College is bestemd voor leerlingen die het niet zouden redden in het reguliere traject. Bepalend voor toelating tot het leerwerktraject is in de eerste plaats of de leerling stagevaardig is of kan worden. Daarnaast moet een voldoende voor Nederlands en de beroeps-gerichte vakken haalbaar zijn. Ook speelt mee of de leerling al een beeld heeft van de beroepsrichting die hij of zij wil gaan volgen.

INTAKE

Bij het kerstrapport in leerjaar 2 signaleren onderbouwdocenten welke leerlingen baat zouden kunnen hebben bij het leerwerktraject. Zij wijzen de leerling en de ouders alvast op die mogelijkheid. Bij het volgende rapport meldt de onderbouwdocent leerlingen aan bij de LWT-docent. Vervolgens komt er een informatiemiddag voor leerlingen en een informatieavond voor ouders.

De leerling en zijn of haar ouders stellen de leerling kandidaat voor het leerwerktraject. Dit gebeurt door middel van een brief die ouders en leerling ondertekenen. De brief wordt persoonlijk overhandigd aan de LWT-docent. Die heeft vervolgens een intake-gesprek met de leerling en gesprekken met de mentor om te bepalen of het leerwerktraject een geschikte oplossing is voor deze leerling. Kan een leerling niet worden toegelaten voor het leerwerktraject, dan wordt gekeken of de leerling met extra ondersteuning toch door kan naar basis leerjaar 3, of volgt een doorverwijzing naar het praktijkonderwijs of speciaal onderwijs.

ONDERWIJSPROGRAMMA

In het derde leerjaar loopt de LWT-leerling drie keer zes weken een ochtend in de week stage. Van die drie perioden moeten er twee voldoende worden afgesloten. Halverwege de derde volgt de leerling een volle stagedag in de eigen beroepsrichting (Z&W, PIE, Groen of BWI). In leerjaar vier loopt de leerling twee dagen stage per week. Gaat het goed, dan wordt dat in januari drie dagen per week. Hierbij wordt gezocht naar een bedrijf waar de leerling na het behalen van het diploma kan blijven werken.

De rest van de week volgt de leerling op school de basisvakken van de gekozen richting, met extra begeleiding van de LWT-docent. De leerlingen volgen Nederlands, Engels en de basisvakken Z&W, PIE, Groen of BWI. Het onderwijsprogramma wordt zoveel mogelijk toegesneden op de richting die de leerling heeft gekozen. Een BWI-leerling kan bijvoorbeeld een heftruckdiploma behalen of een VCA, een veiligheidscertificaat in de bouw.

PROGRAMMA VAN TOETSING EN AFSLUITING (PTA)

Een belangrijke aanpassing in het PTA is dat de leerlingen hun theorie-onderdelen afronden na hun stage. De gedachte hierachter is dat de leerlingen in het leerwerktraject de theorie al in de praktijk oefenen. Soms wordt ook op de stageplek getoetst wat de leerling beheerst.

OPBRENGSTEN

Het doel is dat de LWT-leerlingen na het vierde jaar hun diploma basisberoepsgerichte leerweg halen en kunnen doorstromen naar een BBL-traject of naar een vervolgopleiding MBO Niveau 2. Voor leerlingen die worden toegelaten tot het leerwerktraject is het slagingspercentage tegen de 100%. Het aantal LWT-leerlingen varieert per schooljaar en schommelt de laatste jaren tussen 2 en 10. In het leerjaar 2019-2020 namen twee leerlingen deel aan het leerwerktraject.

In de corona-periode waren scholen dicht en stage-adressen gesloten. Hoe hield Gerrie van Doren haar LWT-leerlingen 'bij de les'? Lees het [hier](#).